

knjige, ali se i one spletom različitih okolnosti najvećim dijelom nalaze danas u Zagrebu. Župnu crkvu sv. Apolinara već nekoliko godina krasi vitraji inspirirani svecima i simbolima dubašljanske i hrvatske prošlosti.

Sedmo i osmo poglavlje donosi, kako i pristoji prigodničarskoj knjizi, *Kronologiju župne crkve sv. Apolinara*, u kojem autori uspješno prate zbivanja vezana uz župnu crkvu (str. 111-126), te *Važniji događaji u godini obilježavanja 150. obljetnice župne crkve sv. Apolinara*, u kojem se nižu događanja u župnoj crkvi do 20. srpnja 2007. kada je obilježen blagdan sv. Apolinara, zaštitnika župe Dubašnica i Dan Općine Malinska – *Polinarova* (str. 127-134).

Završno je poglavlje knjige, koje su pripremili mons. Anton Barbiš i Pavao Barbiš, *Iz kronike župe Dubašnica liste „dubašljanskih župnika od kraja 15. stoljeća do danas“, „domaćih dubašljanskih svećenika i redovnika“, „mladomisnika u Dubašnici od 1945. godine“* te „sakristana (mežnjara) i zvonara od prve polovine 20. stoljeća do danas“ (str. 135-142).

Na kraju se knjige nalazi sažetak na hrvatskom, engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku (str. 143-152), bibliografija (str. 153-158) te bilješke o autorima (str. 159). Uvrstivši u „bilješke o autorima“ i Želimira Černelića, pisci monografije vjerojatno su htjeli zahvaliti fotografu na uhvaćenim kadrovima koji su njihovu knjigu učinili doista divotnom.

Plovanska crikva svetog Apolinara vrijedno je i lijepo djelo Perice Dujmovića i Tomislava Galovića kojim se može ponositi dubašljanski kraj i cijela Bodulija!

Ivan BOTICA

Uz svečano obilježavanje 100. obljetnice organiziranog turizma u Malinskoj (1909–2009)

Milan Radić, *Voljenj vali. Razvoj turizma u Malinskoj*, Malinska: Općina Malinska-Dubašnica i Turistička zajednica općine Malinska; izvršni nakladnik Glosa d.o.o., Rijeka, 2009, 152 str.

U razvitku turizma na otoku Krku, ali općenito gledajući i cijele Hrvatske, svoje zasluženost i istaknuto mjesto zauzima Malinska. Ta je činjenica među ostalim posvjedočena i u dvjema važnim sintezama turizma u Hrvatskoj: detaljnije u onoj Ivana Blaževića iz 1987. (*Povijest turizma Istre i Kvarnera*), te nešto skromnije u recentnoj knjizi Borisa Vukonića (*Povijest hrvatskog turizma*) iz 2005. godine.

Početak 20. stoljeća uvaženi geolog bečkoga sveučilišta dr. L. Waagen naziva Malinsku „*die Perle der quarnerischen Insel*“ (biser kvarnerskih otoka), smatrajući je predodređenom za lječilište i kupalište. Poznati dječji pisac, Krčanin J. A. Kraljić, 1928. godine piše za Malinsku da je „*Bodulska Nizza*“, zaželjevši joj ujedno „*da bude jednom i Nizza našeg gornjeg Jadrana*“.

Naime, ona svoju 100. turističku obljetnicu temelji na 1909. godini kada je osnovano „Društvo za poljepšanje mjesta u Malinski“. Takva su društva osnivana po otoku i drugdje po Hrvatskoj, a svojim djelovanjem i nakanom predstavljaju istinske prethodnice onoga što danas zovemo turističkim zajednicama pojedinih mjesta i područja.

Monografija **Milana Radića** *Voljenoj vali. Razvoj turizma u Malinskoj*, istaknutog poznavatelja krčke turističke prošlosti, ali i turističkog djelatnika i dužnosnika, nije samo rezultat obilježavanja ove visoke turističke obljetnice već i logičan ishod dugogodišnjega bavljenja i istraživanja povijesti ovoga kraja u 19. i 20. stoljeću. Na tragu svoga oca, Milana Radića st. (1907–1995), koji je povodom 75. obljetnice „organiziranog rada u oblasti turističke privrede“ napisao knjigu o *Malinskoj* (1984), autor nastavlja sa sistematizacijom grade i prikupljanjem podataka o povijesti i sadašnjosti turističke Malinske pružajući nam u novom ruhu i nekim novim tumačenjima zanimljiva poglavlja iz malinskarske prošlosti.

Knjigu su zajednički objavili Općina Malinska-Dubašnica i Turistička zajednica općine Malinska (izvršni nakladnik Glosa iz Rijeke), a broji sveukupno 152 stranice. Podijeljena je na četiri veća poglavlja i priloge. Svemu prethodi *Predgovor* koji potpisuju Anton Spicijarić i Nediljko Vučetić ml.

U prvom poglavlju, pod naslovom *Prvi zabilježeni gosti (1880–1909)*, donesen je kratak pregled povijesti kaštela (komun) Dubašnice. Navodi se također podatak da se ime Malinska prvi put spominje u 15. stoljeću, a zatim slijede potpoglavlja iz malinskarske povijesti gdje se govori o Malinskoj kao sidrištu i ljekovitom morskome oporavilištu koje ima najugodniju klimu na otoku Krku. Prikazana je i međuzavisnost parobrodarstva i turizma te austrijski i mađarski aristokrati, odnosno gosti, koje se smatra začetnicima turizma u Malinskoj. Prvi smještajno-ugostiteljski objekt u Malinskoj bio je *Al cacciatore* (K lovcu), a prva gostionica – hotel *Slavija*. Zanimljivo je ovdje spomenuti da su 1887. godine Malinsku posjetili Habsburgovci, prestolonasljednik Rudolf i nadvojvotkinja Stéphanie.

U drugom poglavlju prikazana su *Desetljeća turističkoga uzdizanja (1909–1945)*, a posebna je pažnja posvećena *Društvu za poljepšanje mjesta u Malinski* i njegovoj osnivačkoj sjednici od 29. svibnja 1909. godine. Ovdje je važno napomenuti da je iza prvih turističkih objekata u Malinskoj (*Jadran, Slavija, Draga*) stajao domaći kapital, odnosno najprije su domaći ljudi pokušali objekte prilagoditi turizmu, a tek potom masovnije dolazi strani kapital. No, o omjerima toga kapitala ponajbolje govore same građevine. Primjerice, ako se usporede turistički objekti Opatije ili Crikvenice s onima na otoku Krku, onda se najbolje može uočiti što to znači strani kapital – od izgleda samih hotela do imena koja su nosili (npr. *Slavija*, domaći kapital – *Therapia*, strani kapital). Jedini hotel stranog kapitala u Malinskoj bio je hotel *Strnad*. Nakon nekog vremena osnovano je i Kupališno povjerenstvo koje je redovito uređivalo i održavalo kupališta. Grade se hoteli *Velebit, Malin, Zagreb* itd., potom Adamićeva vila *Paradisea*, vile *Königes, Zanella* i *Acim*. Zahtjevi stanovništva i turističkih djelatnika bili su usmjereni ka dobivanju pitke vode, električne rasvjete (od 1931. godine) i poboljšanja prometne povezanosti morem i kopnom. U ovom se razdoblju uređuje i središte Malinske (Mezerija od Malinske – Jaz), gradi se Rajska cesta, posebna pažnja usmjerena je na zelene površine (hortikulturu) itd. Od 1937. do 1941. u Malinskoj djeluje Općinski turistički odbor, a prije toga od 1929. godine sustavno se bilježi turistički promet, usvajaju se i uredbe za red u mjestu. Malinska je u promatranom razdoblju postala rado posjećeno turističko odredište, a njezin razvoj bio je zakočen, uostalom kao i svugdje, neprilikama Drugoga svjetskoga rata.

Po završetku ratnih operacija ovo područje zaplovljava u novi period turističkog razvoja, a koje autor naziva *Krunom malinskarskoga turizma (1945 – 1990)*. Radi se naime o tome

da je poratnom obnovom Malinska postupno napredovala. Osniva se Hotelsko poduzeće Malinska i Turističko društvo Malinska, počeli su se graditi novi turistički objekti, a analize pokazuju da je kućna radinost premašila hotelski smještaj. Istovremeno se radilo i na osposobljavanju kadrova za rad u ugostiteljstvu i u turizmu. U ovom poglavlju još se govori o barkarijolima i izletničkim brodovima, odmaralištima i kampovima, a u osnovnim crtama prikazano je nastajanje i rad turističkog kompleksa po kojem je Malinska najviše i poznata u turističkom smislu – radi se, dakako, o Hotelском gradu *Haludovo*. Autor u prikazu Haludova konstatira da se visoka ulaganja nisu u početku pokazala opravdanima i da kompleks nije poslovao dovoljan broj dana u godini. Unatoč tomu Malinska je s Haludovom dobila prestižne turističke sadržaje i goste visoke platežne moći.

U posljednjem poglavlju, *Ugled stvaran više od jednoga stoljeća*, govori se o turizmu u Malinskoj u razdoblju od 1991. do 2008. godine: od događanja za vrijeme Domovinskog rata, preko (neuspjele) privatizacije *Haludova*, preko proširenja turističke ponude i izgradnje novih hotela (npr. *Pinia*, *Vila Rova*), do strategije prostornog planiranja. Dakle, na jednom mjestu dobivamo prikaz stanja u malinskarskom turizmu od osamostaljenja Hrvatske do danas. Uz to vrijedi ovdje navesti da je upravo u Malinskoj u hotelu „Palace“ (turistički kompleks *Haludovo*) napisan *Nacrt prvog hrvatskog Ustava*. *Nacrt* nosi nadnevak od 15. kolovoza 1990. godine, a na njemu su radili istaknuti hrvatski pravници. Taj je *Nacrt Ustava* u stručnoj, ali i široj javnosti bio kolokvijalno nazvan „Krčki ustav“.

U *Prilozima* nalaze se popisi Turističkih asocijacija u Malinskoj od 1909. do 2009. godine, potom popisi predsjednika, tajnika i blagajnika turističkih asocijacija, te dosadašnjih direktora Turističke zajednice općine Malinska. Na kraju su knjige sažetci (na hrvatskom, engleskom, njemačkom, talijanskom, slovenskom i češkom), izbor iz korištene literature te bilješka o autoru.

Monografija koja je pred nama svakako predstavlja važan iskorak u poznavanju povijesti ovoga područja koje u ekonomskom pogledu živi za turiste i od turista. Svakako će pronaći svoje mjesto u korpusu stručne i znanstvene literature o turizmu Hrvatske i pripomoći jasnijem definiranju položaja i značenja Malinske u njemu.

Tomislav GALOVIĆ

90. obljetnica 1918. godine

GODINA 1918. *PRETHODNICE, ZBIVANJA, POSLJEDICE*, Međunarodni znanstveni skup, Zagreb, 4–5. prosinca 2008.

U Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu održan je 4–5. prosinca 2008. međunarodni znanstveni skup *Godina 1918. Prethodnice, zbivanja, posljedice*, koji je okupio 21 izlagača i izlagačicu. Skup je najavljen kratkim tekstom objavljenim na internetskim stranicama Hrvatskoga instituta za povijest, za kojeg smatram da je potrebno osvrnuti se na nj. Inače, nepotpisani tekst objavljen je i u knjižici sažetaka, gdje je djelomično izmijenjen. U internetskoj verziji istaknuto je da događaji iz 1918. označavaju „kritični trenutak u kome

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 41

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2009.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 41

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Damir Boras

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u studenome 2009. godine

Naklada

400 primjeraka